

Recenzja rozprawy doktorskiej:

„ Monitorowanie i wykorzystanie potencjału dawstwa na rządów
do przeszczepienia od zmarłych w mechanizmie śmierci mózgu”

Autor: mgr Teresa Danek

Recenzent: Dr hab. med. Karol Wierzbicki, prof. UJ

Przeszczepianie narządów już od 1954 roku, kiedy to w USA wykonano pierwszy udany przeszczep nerki, pozostaje najbardziej skuteczną metodą leczenia skrajnej niewydolności, wielu kluczowych dla życia człowieka organów.

Dobrodziejstwo idei transplantacji, ukształtowane i poparte wyjątkowo wielospecjalistyczną wiedzą, pozwala na utrzymanie skrajnie chorych ludzi przy życiu wraz ze znakomitą poprawą jakości tegoż życia.

Pomimo zaawansowanych wysiłków wielu grup zawodowych, tj. zarówno personelu medycznego i niemedycznego, nie udało się opracować w pełni skutecznego leczenia

farmakologicznego, które by mogło odwrócić dokonaną utratę funkcji narządów, zarówno unaczynionych, jak i nie unaczynionych.

Co więcej, próby utworzenia od ponad 70 lat, skutecznego, mechanicznego (czy nawet biologicznego) „zamiennika” najważniejszych naszych organów (np. serca), nie zaowocowały wytworzeniem lepszej, a choćby nie gorszej kopii, niż własny narząd, lub nawet ten, przeszczepiony od innego człowieka.

Te starania najlepiej prześledzić w oparciu o próby leczenia skrajnie chorego serca. Systemy mechanicznego wspomaganie pozwalają na coraz dłuższe przeżycia biorców, co najlepiej można zaobserwować w ostatnich 9 latach. Jednak nawet urządzenia ostatniej generacji wymagają zasilania zewnętrznego, wspomagają tylko lewą komorę serca, a 5 letnia przeżywalność jest porównywalna z 10 letnim przeżyciem po transplantacji serca.

Podobnie, nawet najbardziej zaawansowana guideline directed medical therapy (GDMT), przynosi korzyść, ale tylko do czasu wystąpienia skrajnej, nieodwracalnej niewydolności serca.

Zatem rzeczą naturalną jest przypisanie transplantacjom serca najwyższej klasy wskazań według najnowszych (i także poprzednich) wytycznych AHA (American Heart Association), ACC (American College of Cardiology), ESC (European Society of Cardiology) czy np. ISHLT (International Society for Heart and Lung Transplantation).

Nie inaczej jest w przypadku innych narządów jak chociażby nerki, płuca, wątroba.

Jednak przeszczepianie narządów nie jest sprawą dostępną w sposób jednoznacznie zależny od wskazań lekarskich czy woli personelu leczącego.

Aby dokonać przeszczepienia potrzebny jest bowiem narząd, a zatem coś wyjątkowego, niepowtarzalnego, wręcz w danej sytuacji - unikatowego.

Pozyskanie takiego unikatku wymaga ogromnej ilości regulacji prawnych, stworzenia komfortowych warunków do realizacji trudnych decyzji, oraz wypracowania „schematu możliwości i motywacji” dla osób odpowiedzialnych za umożliwienie pobrania narządu.

Dlatego też, od czasów gdy transplantacje stały się powszechnie uznanym i koniecznym elementem leczenia skrajnej niewydolności narządowej, istnieje ogromna dysproporcja pomiędzy potrzebami, a dostępnością narządów dawcy. Ta niekorzystna sytuacja jest od kilkudziesięciu lat największym ograniczeniem w uczynieniu tejże radykalnej metody, bardziej dostępną. Co gorsze niedobór organów zdalnych do przeszczepienia wymusza rozszerzanie kryteriów akceptacji i de facto limituje możliwości przeprowadzenia operacji przeszczepienia tylko do grupy pacjentów balansujących na granicy definicji „too sick”.

Dlatego każda aktywność mająca na celu zwiększenia dawstwa narządów przekłada się w sposób zupełnie bezpośredni na szansę uratowania pacjentów, którzy wyjątkowo szybko odchodzą...

Takie działania podejmowane są od dawna w różnym zakresie.

Jednak przedstawiona rozprawa doktorska mgr Teresy Danek jest najbardziej kompleksowym, głęboko profesjonalnym, i w moim mniemaniu recenzenta, niespotykanym podsumowaniem długiego okresu pracy od podstaw, w tej najtrudniejszej, czasem nieco dewastującej, ale pięknej dziedzinie medycyny.

Dość powiedzieć, iż w „świecie przeszczepowym” nie ma osoby, która nie znałaby Pani mgr Teresy Danek i istoty Jej codziennej pracy.

W tym miejscu nie sposób nie wspomnieć o Osobie Pana Prof. dr hab. med. Jarosława Czerwińskiego, zastępcy Dyrektora POLTRANSPLANTU ds. medycznych. To ikona polskiej transplantologii, obejmująca swoją wieloletnią aktywnością wszystkie aspekty tej dziedziny.

Promowanie przez Pana Profesora ocenianej rozprawy doktorskiej jest bez wątpienia gwarancją jej najwyższej jakości i wartości.

Rozprawa doktorska pt. tytułem „ Monitorowanie i wykorzystanie potencjału dawstwa narządów do przeszczepienia od zmarłych w mechanizmie śmierci mózgu” powstała w oparciu o zbiór 5 publikacji naukowych, które są powiązane ze sobą tematycznie, a co więcej stanowią logiczną kontynuację, wyczerpującą obrany temat pracy. Trzy spośród opisywanych opracowań są pracami oryginalnymi. Pozostałe dwie, jako prace poglądowe stanowią ważne kompendium wiedzy w przyjętym zakresie. Wszystkie opisywane prace zostały opublikowane w znanym w naszym środowisku czasopiśmie *Transplantation Proceedings*, recenzowanym piśmie medycznym poświęconym przeszczepianiu narządów, które obecnie posiada wartość Impact Factor 0,8 oraz CitesScore 1,8.

Co więcej *Transplantation Proceedings* to stałe miejsce publikacji dla 27 międzynarodowych stowarzyszeń naukowych w dziedzinie transplantologii.

Tym samym trudno recenzentowi dokonywać ponownej wnikliwej oceny przedstawionych prac. Były one przecież, przed ostateczną decyzją o akceptacji, ocenione przez kilku specjalistów w danej dziedzinie i ostatecznie zaakceptowane przez właściwe kolegium redakcyjne. Mając na uwadze wspomnianą rangę czasopisma, należy przyjąć, że były to recenzje solidne i wiarygodne, a konieczność wymaganych poprawek zweryfikowana i ostatecznie zaakceptowana.

Okres publikacji to ostanía dekada, co pozwala traktować wszystkie przedstawione analizy i podsumowania jako aktualne.

Opublikowane prace składają się z ogólnie przyjętych części:

- wstępu,
- określenia celów,
- opisu materiału i metod badawczych
- przedstawienia wyników (w tym w formie tabel, rycin i grafik),
- dyskusji wraz z omówieniem wyników
- prezentacji wniosków
- spisu publikacji

Poszczególne prace zostały sprawnie wkomponowane w dodatkowe oryginalne komentarze, uwagi i dyskusje wraz z podsumowaniem całości.

Przedstawiona rozprawa została zaprezentowana w oparciu o przejrzystą konstrukcję, niewątpliwie ułatwiającą odbiór i zrozumienie całości.

Rekapitulując spis treści zawiera:

- streszczenia w języku polskim i angielskim (bardzo dobre, profesjonalne tłumaczenie)
- prezentację publikacji
- opis przyjętych celów i zadań badawczych
- przedstawienie materiału i narzędzi badawczych (metodyka)
- uzasadnienie połączenia 5 publikacji w jeden cykl stanowiący niniejszą rozprawę (wg. recenzenta oryginalny i naprawdę potrzebny element)

- wyczerpujący opis kolejnych prac naukowych wraz z zamieszczeniem kopii oryginalnych wydań każdej pracy.
- podsumowanie osiągnięcia i wnioski
- elementy techniczne, konieczne dla prawidłowej redakcji rozprawy (spis tabel -10 pozycji oraz rycin – 7 pozycji).
- bibliografia (48 pozycji)

Dla osób zajmujących się transplantologią w ramach działalności klinicznej, organizacyjnej, edukacyjnej (czy każdej innej, zapewne równie ważnej) przyjęte przez Koleżankę cele badania, stanowią klucz do rozwiązania wielu (częściowo opisanych powyżej) trudnych aspektów.

Podsumowując, założenia pracy to kolejno:

- ocena korzyści z faktu:
  1. uruchomienia sieci koordynatorów donacyjnych w Polsce,
  2. wdrożenia narzędzia sieciowego do monitorowania dawstwa – koordynator.net
- wyliczenie (na podstawie opisanych powyżej usprawnień) potencjału dawstwa w Polsce i porównanie tegoż z odpowiednimi wskaźnikami europejskimi (DOPKI)
- opisanie struktur polskich szpitali w aspekcie możliwości potencjału do pozyskiwania narządów do przeszczepienia.
- krytyczna analiza celowości kontynuowania podjętych starań, głównie w zakresie potrzeby rozbudowy sieci koordynatorów i specyfikacji ich obszarów działań
- określenie czynników decydujących, o ogromnych i niezrozumiałych, różnicach (czasem tylko geograficznych !) w realizacji aktywności donacyjnej.

Wszystkie przyjęte założenia badawcze odnajdują odzwierciedlenie w końcowych wnioskach. Zawarte na koniec odpowiedzi są nie tylko analogicznym podsumowaniem analiz statystycznych, lecz przede wszystkim pokazują niewątpliwą korzyść z podjętych logistycznych działań. Co więcej ukazują konieczność kontynuowania aktywności w celu dalszej poprawy wskaźników dawstwa narządów. Autorka wskazała bowiem precyzyjnie rejony, gdzie potencjalne i realne możliwości rozmiągają się z praktyką.

Każda z prezentowanych publikacji zawiera własny spis piśmiennictwa zgodny z tematyką pracy i wymogami redakcyjnymi.

Dodatkowo całość rozprawy została podparta 48 –ma pozycjami, zawierającymi:

- publikacje polskie, w tym autorstwa doktorantki
- najistotniejsze naukowe pozycje zagraniczne
- dyrektywy
- ustawy
- rezolucje, oraz
- wytyczne i rekomendacje

Taki dobór opracowań jest silnym fundamentem koncepcji całej pracy i niejako legitymizuje przyjęty zakres badań.

Przedstawiona rozprawa doktorska autorstwa Pani mgr Teresy Danek, jest wyczerpującym opracowaniem osiągnięć, jakie w dziedzinie transplantacji narządów odniosła Koleżanka.

Co najważniejsze nie jest tylko parametryczną analizą danych opisujących organizację i potencjał pozyskiwania narządów do transplantacji od osób zmarłych.

Jest bowiem czymś istotnie doskonalszym. Podsumowuje bowiem w sposób statystyczny, ogrom zaangażowania, popartego prawdziwą fascynacją.

Jestem przekonany, iż prezentowane dokonanie naukowe powstawało codziennie, zarówno w godzinach pracy jak i podczas całodobowych dyżurów, zgodnie z grafiką pracy, który nie uznaje świąt czy okresów „nieczynnych”.

Zatem z pozycji recenzenta stwierdzam, iż powinno się dokonać oceny podwójnej.

Pierwsza ocena musi dotyczyć zaprezentowanej pracy, którą pod względem:

- istotności poruszanego tematu
- wyboru publikacji
- wartości merytorycznych i dydaktycznych
- konstrukcji rozprawy
- przeprowadzonej dyskusji
- uzyskanych wniosków (odpowiadających na przyjęte cele pracy),

postrzegam jako dzieło kompletne i doszukiwanie się pewnie nieistotnych mankamentów uważam za zbędne i niecelowe.

Druga ocena winna dotyczyć realnego wpływu aktywności naszej Koleżanki, na szeroko pojęty rozwój transplantologii klinicznej w Polsce.

Zatem ośmielę się stwierdzić (i zapewniam, że to dość powszechne odczucie), iż całokształt dokonań Pani magister w istotny sposób zmienił krajobraz tej właśnie dziedziny, nasycając go powszechnym zaangażowaniem, co w rezultacie uczyniło przeszczepianie narządów bardziej osiągalną metodą ratowania.

Zaprezentowana praca spełnia wymogi przewidziane dla rozprawy na stopień naukowy doktora. Z całym przekonaniem wnoszę o wyróżnienie niniejszego dzieła i dopuszczenie Doktorantki, Pani mgr Teresy Danek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

z głębokim szacunkiem
Karel Wierzbicki

